

โครงการจัดทำฐาน
ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น / ปราชญ์ชาวบ้าน
ตำบลศรีสมเด็จ

เทศบาลตำบลศรีสมเด็จ
อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด

คำนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๕๗ รัฐต้อง (๑) อนุรักษ์ ป่าไม้ และ ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและ ของชาติ โดยจัดให้มีพื้นที่สาธารณะสำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย

ปัจจุบันภูมิปัญญาไทยมีความสำคัญอย่างยิ่ง เป็นเครื่องมือช่วยสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่นมั่นคงสร้าง ความภาคภูมิใจแก่สังคมไทย สามารถปรับและนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตได้อย่างเหมาะสม ให้เกิดความสมดุล ระหว่างคนกับสังคมและวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้ ยังช่วยเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนไทยให้เหมาะสมได้ ตามยุคสมัย

กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เทศบาลตำบลศรีสมเด็จ ได้เล็งเห็นความสำคัญของภูมิปัญญา ท้องถิ่น จึงได้จัดทำฐานข้อมูลทำเนียบภูมิปัญญาท้องถิ่น ประจำปี ๒๕๖๗ ขึ้นเพื่อสืบสาน และอนุรักษ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่มีความสำคัญต่อชุมชน และไม่ให้เกิดการสูญหายไปจากสังคม โดยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ฐานข้อมูลทำเนียบภูมิปัญญาท้องถิ่นเล่มนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนในการศึกษาข้อมูลภูมิปัญญา ท้องถิ่นต่อไป

กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
เทศบาลตำบลศรีสมเด็จ
ผู้จัดทำ

บทที่ ๑

แนวคิดเกี่ยวกับฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

๑.๑ วัตถุประสงค์

๑. เพื่อสืบสานและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญและมีประโยชน์ไว้ไม่ให้สูญหายไปจากชุมชน
๒. เพื่อให้ผู้รับการถ่ายทอดตระหนักถึงความสำคัญของภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตนเอง อันจะนำไปสู่การอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญานั้น ๆ ต่อไป

๑.๒ ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) หมายถึง พินิจความรู้ความสามารถที่ผ่านกระบวนการคิดโดยใช้สติปัญญาของคนในท้องถิ่น มีการเรียนรู้และถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งจนเกิดผลดีงาม มีคุณค่ามีประโยชน์สามารถนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาคุณภาพชีวิต หรือใช้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในยุคแต่ละสมัย

๑.๓ ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน มีการกำหนดออกเป็น ๘ ด้าน ดังนี้

๑. ด้านเกษตรกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะ และเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี การทำปุ๋ยสูตร การประมง/การป่าไม้ โดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในด้านต่าง ๆ ได้ เช่น การทำเกษตรผสมผสาน เกษตรทฤษฎีใหม่ โคกหนองนา เป็นต้น

๒. ด้านหัตถกรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการใช้ฝีมือหรือช่างทำด้วยมือและอุปกรณ์อย่างง่ายที่ไม่ใช่เครื่องจักรในการสร้างชิ้นงานที่เป็นองค์ประกอบหลักของการผลิต เช่น งานทอ งานเย็บปัก ถัก ร้อย งานจักสาน เป็นต้น

๓. ด้านอุตสาหกรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการใช้เครื่องจักร ใช้แรงงาน และใช้ทุนเป็นองค์ประกอบหลักในการผลิต โดยมีเป้าหมายการผลิตจำนวนมากเพื่อการค้า และรวมถึงงานด้านการบริการ เช่น การทำเครื่องเรือนจากไม้ (โต๊ะ เก้าอี้ เตียง หรือตู้) เป็นต้น

๔. ด้านการแพทย์ไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการดูแลและรักษาสุขภาพแบบพื้นบ้าน เพื่อจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพของคนในชุมชนได้ เช่น การใช้สมุนไพรรักษาโรค การนวดไทย/การนวดประคบ สมุนไพร เป็นต้น

๕. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์ การพัฒนา และใช้ประโยชน์จากคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน เช่น การบวชป่า การทำแนวปะการังเทียม เป็นต้น

๖. ด้านศิลปกรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ ผลิตผลงานทางด้านศิลปะ สาขาต่าง ๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม ทัศนศิลป์ คีตศิลป์ เป็นต้น

๗. ด้านภาษาและวรรณกรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการใช้ความสามารถเพื่อผลิตผลงานเกี่ยวกับภาษา ทั้งภาษาถิ่น ภาษาโบราณ ภาษาไทย และการใช้ภาษา ตลอดทั้งวรรณกรรมทุกประเภท เช่น เรื่องสั้น นวนิยาย นิทาน เพลงพื้นบ้าน เป็นต้น

๘. ด้านอื่น ๆ เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับความเชื่อ ศาสนา ประเพณี พิธีการ อาหารไทย อาหารพื้นบ้าน เป็นต้น

บทที่ ๒

ข้อมูลทั่วไปของเทศบาลตำบลศรีสมเด็จ

ตำบลศรีสมเด็จ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของจังหวัดร้อยเอ็ด ห่างจากตัวจังหวัดร้อยเอ็ด ประมาณ ๒๐ กิโลเมตร และเป็นที่ตั้งของศูนย์ราชการอำเภอศรีสมเด็จ มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ ๒๖.๕๐ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๑๖,๕๖๖ ไร่ ๖๘ ตารางวา พื้นที่ป่าตำบลศรีสมเด็จ มีป่าธรรมชาติเล็กน้อย ส่วนใหญ่อยู่ตามหัวไร่ปลายนาวัดป่าและที่สาธารณะรวมทั้งหมด ๔๒๗ ไร่

อาณาเขต

ทิศเหนือ ติดกับบ้านเหล่ากุด บ้านป่าแหน บ้านป่าเว่อ ตำบลสวนจิก

ทิศตะวันออก ติดกับหนองคูยาง บ้านหนองแดง บ้านโดนน้อย บ้านหนองแซง ตำบลบ้านบาก

ทิศใต้ ติดกับบ้านหนองขุมดิน ตำบลหนองแวงควง

ทิศตะวันตก ติดกับบ้านหนองผือ บ้านหนองคู บ้านกุดนาดี ตำบลเสือโกล่ อำเภอวาปีปทุม

จังหวัดมหาสารคาม

ภูมิประเทศ

ลักษณะเป็นที่ดอนและเป็นที่ราบบางส่วน ดินปนทรายมีความอุดมสมบูรณ์ปานกลางมักประสบปัญหา ฝนทิ้งช่วง ลำน้ำที่สำคัญ ได้แก่ -ลำห้วยแอ่ง ไหลผ่านด้านทิศตะวันตก และเป็นเส้นแบ่งเขตจังหวัดร้อยเอ็ด และ จังหวัดมหาสารคาม -ลำห้วยทราย ไหลผ่านหมู่ที่ ๗ บ้านเหล่าลือ หมู่ที่ ๔ บ้านเหล่าลือ และไหลลงสู่ห้วยแอ่ง หมู่ที่ ๓ บ้านก่อ -ลำห้วยเหนือ ไหลผ่านหมู่ที่ ๒ บ้านหนองสองห้อง และเป็นเส้นแบ่งเขตตำบลศรีสมเด็จ และ ตำบลบ้านบาก ภูมิอากาศ อยู่ในเขตอิทธิพลมรสุมตะวันออกเฉียงใต้ และมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ

การปกครอง

หมู่ที่ ๑ บ้านพิมพ์พัฒนา

หมู่ที่ ๒ บ้านหนองสองห้อง

หมู่ที่ ๓ บ้านก่อ

หมู่ที่ ๔ บ้านเหล่าลือ

หมู่ที่ ๕ บ้านโคกข่า

หมู่ที่ ๖ บ้านหนองโก

หมู่ที่ ๗ บ้านเหล่าลือ

หมู่ที่ ๘ บ้านหนองเม็ก

หมู่ที่ ๙ บ้านหนองแสง

หมู่ที่ ๑๐ บ้านศรีสมเด็จ

หมู่ที่ ๑๑ บ้านป่ากุง

หมู่ที่ ๑๒ บ้านบุมะเขือ

หมู่ที่ ๑๓ บ้านก่อ

บทที่ ๓
ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้านการเกษตร

เกษตรผสมผสาน เป็นการทำการเกษตรยั่งยืนและได้ผลดี ที่สามารถใช้ได้ในทุกพื้นที่ เป็นรูปแบบการทำตามโครงการพระราชดำริฯ เพื่อจัดสรรพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยเริ่มจากการสร้างระบบนิเวศที่ดี สร้างความหลากหลายของการปลูกพืชผัก และการเลี้ยงปลา ส่งเสริมให้ครอบครัวเกิดความมั่นคงทางอาหาร มีอยู่มีกิน และขยายขยายสู่การทำธุรกิจการเกษตร ที่เสริมสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน ถือเป็นหนึ่งของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันของคนในชุมชน

เจ้าของภูมิปัญญา : นายเกษม เฟื่องผล

ที่อยู่ : บ้านก่อ หมู่ที่ ๓ ตำบลศรีสมเด็จ อำเภอสรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ดพื้นที่ทำการเกษตร จำนวน ๓ ไร่
ปลูกกล้วย เลี้ยงปลา เลี้ยงกบ พืชผัก ผลไม้

ภูมิรู้ / ภูมิปัญญา : มีทักษะ ความรู้ ทางด้านการทำเกษตรผสมผสาน ตามโครงการพระราชดำริฯ

ด้านหัตถกรรม

การทำกระติบข้าว เป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในครัวเรือนมาตั้งแต่อดีต โดยใช้ความรู้เดิม เพื่อใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่มาสร้างงานหัตถกรรม ที่สามารถเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว ถือเป็นหนึ่งทางเลือกของอาชีพเสริมที่สร้างคุณค่า และส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านงานหัตถกรรมให้คนในชุมชน และคนรุ่นหลังได้สืบทอดต่อไป

เจ้าของภูมิปัญญา : นางปิ่น ไชยหงษ์

ที่อยู่ : บ้านก่อ หมู่ที่ ๑๓ ตำบลศรีสมเด็จ อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด

ภูมิรู้ / ภูมิปัญญา : มีทักษะ ความรู้ด้านการจักสาน และการทำกระติบข้าว เป็นอย่างดี

ด้านหัตถกรรม

การทำว่าว ว่าวเป็นสิ่งประดิษฐ์ของมนุษย์ เพื่อเป็นการละเล่น สร้างความบันเทิง และเพื่อประโยชน์อย่างอื่นอีกมาเป็นเวลานานนับพันปีมาแล้ว มีการเล่นว่าวไทยในของทุก ๆ ภาค อาจจะมีแตกต่างกันบ้างในลักษณะของว่าว ก็หาเล่นว่าว ผู้เล่นว่าวจะมีความสุข ผู้ชมได้รับความเพลิดเพลิน ตื่นตา ตื่นใจ นับได้ว่าเป็นความภูมิใจของภูมิปัญญาของคนไทย ที่ควรจะรักษาสืบต่อกันไป ซึ่งว่าวไทยมีการเล่นกันมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา และสมัยรัตนโกสินทร์ ไทยเรารู้จักการเล่นว่าวมาไม่ต่ำกว่า ๗๐๐ ปีและคนรุ่นหลังได้สืบทอดต่อไป

เจ้าของภูมิปัญญา : นายคมสันต์ เหลาเจริญ

ที่อยู่ : หมู่ที่ ๘ บ้านหนองเม็ก ตำบลศรีสมเด็จ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดร้อยเอ็ด

ภูมิรู้ / ภูมิปัญญา : มีทักษะ ความรู้ด้านการประดิษฐ์ และการทำว่าว เป็นอย่างดี

ด้านหัตถกรรม

การทำโคมลอย การทำโคมลอย โคมลอย หรือบางท้องถิ่นเรียกว่า ว่าวหรือ โคม ยังแยกเป็นว่าวลม คือ ใช้ปล่อยในเวลากลางวัน และว่าวไฟใช้ปล่อยเวลากลางคืนโคมลอยมีลักษณะคล้ายลูกบอลลูน การปล่อยโคมเพื่อความสุขสนุกสนาน สร้างความสามัคคีในหมู่บ้านอีกด้วยในปัจจุบันนี้ ก็ได้เริ่มนำเอาโคมลอยมาปล่อยในประเพณีสำคัญ ๆ เช่น ง วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา งานลอยกระทง เป็นต้น

เจ้าของภูมิปัญญา : นายคมสันต์ เหลาเจริญ

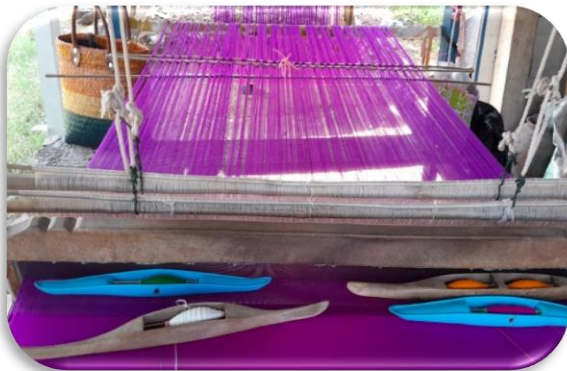
ที่อยู่ : หมู่ที่ ๘ บ้านหนองเม็ก ตำบลศรีสมเด็จ อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด

ภูมิรู้ / ภูมิปัญญา : มีทักษะ ความรู้ด้านการประดิษฐ์ และการทำโคมลอย เป็นอย่างดี

ด้านหัตถกรรม

ชื่อ : กลุ่มทอผ้าบ้านก่อ หมู่ ๑๓ ตำบลศรีสมเด็จ อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด

การทอผ้าของชาวอีสานในอดีตนั้น ส่วนใหญ่ใช้เป็นเครื่องนุ่งห่มและเครื่องใช้ในครัวเรือน นอกจากนี้เพื่อใช้ในการบุญประเพณีและพิธีกรรมต่างๆ เช่น หมอน ผ้าห่อคัมภีร์ ผ้ากราบ ผ้าชะเหวด ซึ่งลวดลายของผ้าทอจะมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นเฉพาะท้องถิ่น สะท้อนถึงวิถีชีวิต ความเชื่อ ความศรัทธาของชาวอีสาน ที่บรรพบุรุษได้คิดค้นขึ้นจากการช่างสังเกตธรรมชาติต่างๆที่อยู่รอบตัว ได้แก่ สัตว์ พรรณไม้ สิ่งของเครื่องใช้ ตลอดจนความเชื่อเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา จนเกิดแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ลวดลายผ้าในแบบต่างๆขึ้น

ด้านหัตถกรรม

ชื่อ : กลุ่มทอพรหมเช็ดเท้า หมู่ ๓ ตำบลศรีสมเด็จ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดร้อยเอ็ด

การทำพรหมเช็ดเท้าขายนั้นว่าเป็นอีกอาชีพหนึ่งที่น่าสนใจ ทำง่าย สร้างรายได้ดี ปัจจุบันมีการนำวัสดุเหลือใช้มาประดิษฐ์เป็นสิ่งของสำหรับใช้ สอยในชีวิตประจำวันมากมาย เช่น พรหมเช็ดเท้าจากเศษผ้าของใช้ที่ทุกๆครัวเรือนจะต้องมี ทุกวันนี้พรหมเช็ดเท้ามีลวดลายและรูปแบบต่างๆมากมายให้เราเลือกใช้ แต่วิธีทำก็ไม่ได้ยากอย่างที่คิด

ด้านอุตสาหกรรม

ชื่อ : กลุ่มทำไม้กวาด หมู่ ๒ บ้านหนองสองห้อง ตำบลศรีสมเด็จ อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด

การทำไม้กวาด เป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในครัวเรือนมาตั้งแต่อดีต โดยใช้ความรู้เดิม เพื่อใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่มาสร้างงานหัตถกรรม ที่สามารถเพิ่มรายได้ให้กับ ครอบครัว ถือเป็นหนึ่งทางเลือกของอาชีพเสริมที่สร้างคุณค่า และส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านงานหัตถกรรมให้ คนในชุมชน และคนรุ่นหลังได้สืบทอดต่อไป

ด้านอุตสาหกรรม

การทำเฟอร์นิเจอร์จากไม้ เฟอร์นิเจอร์ที่ทำจากไม้นับว่าเป็นหนึ่งในวัสดุยอดนิยม ที่มักจะถูกนำมาทำเป็นเฟอร์นิเจอร์สำหรับใช้ในบ้าน นอกบ้าน และ ตกแต่งบริเวณบ้าน ไม่ว่าจะเป็นโต๊ะ เก้าอี้ เตียง ตู้ บานประตู ไม้ที่นิยมทำเฟอร์นิเจอร์มีหลากหลายชนิด ที่นิยมนำมาใช้เป็นวัสดุในการทำเฟอร์นิเจอร์ อีกทั้งไม้บางชนิดยังเป็นไม้ที่เราเห็นอยู่ในชีวิตประจำวัน

เจ้าของภูมิปัญญา : นายขุนทอง สุทธิбак

ที่อยู่ : หมู่ที่ ๗ บ้านเหล่าล้อ หมู่ ๗ ต.ศรีสมเด็จ อ.ศรีสมเด็จ จ.ร้อยเอ็ด ๔๕๐๐๐

ภูมิรู้ / ภูมิปัญญา : มีทักษะ ความรู้ด้านการทำเฟอร์นิเจอร์จากไม้ เป็นอย่างดี

ด้านการแพทย์ไทย

การนวดแผนไทยเป็นการดูแลสุขภาพแบบพื้นบ้านดั้งเดิมที่อยู่คู่กับประเทศไทยมาช้านาน การนวดแผนไทยเป็นศาสตร์และศิลปะที่มาแต่โบราณ เกิดจากสัญชาตญาณเบื้องต้นของการอยู่รอด เมื่อมีอาการปวดหรือเจ็บป่วยตนเองหรือผู้ที่อยู่ใกล้เคียงมักจะลูบไล้บิบนวดบริเวณดังกล่าว ทำให้อาการปวดเมื่อยลดลง เริ่มแรกก็เป็นไปโดยไม่ได้ตั้งใจ ต่อมาเริ่มสังเกตเห็นผลของการบิบนวดในบางจุด หรือบางวิถีได้ผลจึงเก็บไว้เป็นประสบการณ์ และกลายเป็นความรู้สืบทอดต่อกันมาจากรุ่นหนึ่งไปสู่รุ่นหนึ่ง โดยจะเน้นในลักษณะการกด การคลึง การบีบ การตัด การดึง และการอบประคบ เป็นต้น

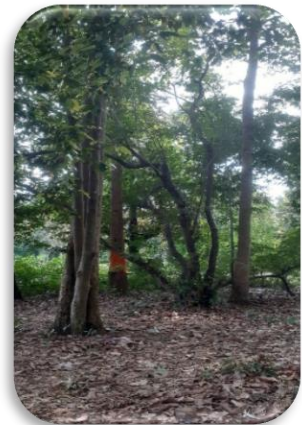
เจ้าของภูมิปัญญา : นางสาวมยุรา แสนตะระนะ

ที่อยู่ : หมู่ที่ ๑๓ บ้านก่อ ตำบลศรีสมเด็จ อำเภอสรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด

ภูมิรู้ / ภูมิปัญญา : มีทักษะ ความรู้ด้านการนวดแผนไทย เป็นอย่างดี

ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ภูมิปัญญาการบวชป่า เป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ การทำพิธีบวชต้นไม้ หรือ บวชป่า ถือเป็นกุศโลบายในการรักษาป่าของชาวบ้านไม่ให้ใครมารุกทำลายป่าไม้ ด้วยการนำจิ้วรมาห่มให้กับต้นไม้ เช่นเดียวกับการบวชพระ ซึ่งวิธีนี้จะส่งผลต่อจิตใจของคน ทำให้มองสถานภาพของต้นไม้เปลี่ยนไปจากเดิม โดยต้นไม้ที่จะทำพิธีการบวชนั้นจะขึ้นอยู่กับความเชื่อและเจตนาของชุมชนเอง ซึ่งเชื่อมโยงความเชื่อในเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ ที่เชื่อว่าต้นไม้ใหญ่จะมีรุกขเทวดา ปัจจุบันยังมีคนหาประโยชน์จากป่าโดยไม่คำนึงสิ่งที่ตามมา เช่น การลักลอบตัดต้นไม้ ทำให้ต้นไม้ใหญ่อายุหลายร้อยถูกตัดโค่น เหลือเพียงตอจำนวนมาก ดังนั้นเพื่อที่จะรักษาผืนป่าให้คงอยู่ต่อไป ชาวบ้านจึงได้นำความเชื่อ โดยเฉพาะพิธีกรรมทางศาสนาพุทธที่อยู่คู่กับสังคมไทย มายาวนานมาเป็นเครื่องมือเชื่อมโยงให้คนตระหนักถึงความสำคัญของต้นไม้ด้วยการทำพิธี "บวชต้นไม้" หรือ "บวชป่า"

ด้านอื่นๆ

พิธีกรรมสวดกลางบ้าน ประเพณีที่จัดภายในบริเวณลานกว้างๆ ในหมู่บ้านที่เป็นสถานที่ที่เคยจัดกันมาเป็นประจำทุกปี เพื่อเป็นการชุมนุมชาวบ้านมาร่วมจัดงานประเพณีร่วมกัน เป็นลักษณะของความเชื่อ การทำบุญอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลกุศลให้พระภูมิเจ้าที่เจ้ากรรมนายเวร เพื่อขอความคุ้มครอง ให้อยู่เย็นเป็นสุข และประสบความสำเร็จเจริญรุ่งเรืองในหน้าที่การงาน ขับไล่สิ่งเลวร้ายต่างๆ ที่ผ่านมาให้หมดสิ้นไปด้วยการ สะเดาะเคราะห์ และขอให้ฝนตกตามฤดูกาล แล้วพระจะสวดมนต์เจริญน้ำพรพุทธมนต์

ด้านอื่นๆ

การทำอาหารพื้นบ้าน ปลาธำเป็นภูมิปัญญาในการถนอมอาหารของคนไทยทุกภูมิภาคที่มีมาแต่โบราณเพื่อที่จะเก็บรักษาปลาในช่วงต้นฤดูฝนเอาไว้กินนานๆ

เจ้าของภูมิปัญญา : นางทัศนีย์ ศรีลาเกตุ

ที่อยู่ : หมู่ที่ ๗ บ้านเหล่าล้อ ตำบลศรีสมเด็จ อำเภอสรีสมเด็จ จังหวัดชัยภูมิ

ภูมิรู้ / ภูมิปัญญา : มีทักษะ ความรู้ด้านการทำอาหารพื้นบ้าน เป็นอย่างดี

ด้านอื่นๆ

งานประเพณีลอยกระทง การลอยกระทงในภาคอีสาน เรียกว่า “เทศกาลลอยเรือไฟ” หรือ “ปล่อยเรือไฟ” โดยถือปฏิบัติในเทศกาลออกพรรษา ช่วงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ ถึงแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ เมื่อใกล้ออกพรรษา ชาวบ้านจะรวมกันเป็น “คุ้ม” โดยยึดเอาชื่อวัดใกล้บ้านเป็นหลักในการตั้งชื่อคุ้ม ชาวคุ้มต่าง ๆ จะจัดให้มีการแข่งเรือและการไหลเรือไฟ

ด้านภาษาและวรรณกรรม

การเล่านิทาน ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการใช้ภาษาทั้งภาษาพูด และภาษาเขียน เช่น ภาษาโบราณ ภาษาล้าน หนังสือ ตำรา ตำรับอาหาร งานประพันธ์/บทประพันธ์ ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง เรื่องสั้น นวนิยาย นิทาน บทเพลงต่างๆ เป็นต้น

เจ้าของภูมิปัญญา : นายจำเริญ ประสงค์คุณ

ที่อยู่ : บ้านโคกข่า หมู่ ๕ ต.ศรีสมเด็จ อ.ศรีสมเด็จ จ.ร้อยเอ็ด ๔๕๐๐๐

ภูมิรู้ / ภูมิปัญญา : การเล่านิทาน

องค์ความรู้การเล่านิทาน เป็นการเล่าเรื่องหรือถ่ายทอดเรื่องราวของนิทานที่ครูเล่าให้เด็กฟัง อาจจะเป็นเรื่องราวที่เล่าสืบต่อกันมา เรื่องที่แต่งขึ้นใหม่ โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้เด็กมีความสนุกสนาน และสอดแทรกแนวคิด คุณธรรม ที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ให้เด็กเข้าใจ ด้วยน้ำเสียง ท่าทาง สื่อและวัสดุอุปกรณ์ที่ทำให้การเล่านิทานนั้นน่าสนใจและสนุกสนานมากขึ้น การเล่านิทานให้เด็กฟังไม่ใช่เล่าเพื่อให้เด็กเกิดความสุขและตลกขบขันเท่านั้น แต่ความเป็นจริงเด็กต้องการความน่าสนใจและประโยชน์ที่ได้จากการฟังนิทานในด้านการสร้างสรรค์จินตนาการ ความคิด ความเข้าใจ ความฝันและการรับรู้ให้กับเด็ก ตัวละครแต่ละตัวในนิทานจะสร้างจินตนาการในสมองเด็ก การเล่านิทานจึงเป็นกิจกรรมที่มีความจำเป็นสำหรับเด็กในการสร้างเสริมเด็กได้ในทุกเรื่องรวมถึงการสร้างนิสัยรักการอ่าน อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมพัฒนาการตามวัยทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาให้เด็กเกิดกับเด็กได้อีกด้วย

ด้านศิลปกรรม

หมอลำ เป็นองค์วิชาความรู้อย่างหนึ่ง ทำให้เราเรียนรู้สังคมและวัฒนธรรมได้ การแสดงหมอลำไม่ใช่แค่การอนุรักษ์ แต่ยังอธิบายความหมายและการเปลี่ยนแปลงทาง สังคมในวงชาวบ้านซึ่งเป็นมูลชั้นต้นอย่างดี ในเมื่อวัฒนธรรมอีสานได้มีการสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ดังนั้นเราควรที่จะอนุรักษ์วัฒนธรรมของเราไว้ วัฒนธรรมทุกสิ่งทุกอย่างที่

เจ้าของภูมิปัญญา : นายบุญฤทธิ์ โทนหงสา

ที่อยู่ : ๓๖ หมู่ ๖ บ้านหนองโก ต.ศรีสมเด็จ อ.ศรีสมเด็จ จ.ร้อยเอ็ด ๔๕๐๐๐

ภูมิรู้ / ภูมิปัญญา : ศิลปกรรม

องค์ความรู้หมอลำ หมอลำเป็นองค์วิชาความรู้อย่างหนึ่ง ทำให้เราเรียนรู้สังคมและวัฒนธรรมได้ การแสดงหมอลำไม่ใช่แค่การอนุรักษ์ แต่ยังอธิบายความหมายและการเปลี่ยนแปลงทาง สังคมในวงชาวบ้านซึ่งเป็นมูลชั้นต้นอย่างดี ในเมื่อวัฒนธรรมอีสานได้มีการสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ดังนั้นเราควรที่จะอนุรักษ์วัฒนธรรมของเราไว้ วัฒนธรรมทุกสิ่งทุกอย่างที่

องค์ความรู้หมอแคน แคนเป็นเครื่องดนตรีที่เป็นเอกลักษณ์ของคนอีสาน ที่ให้ความเพลิดเพลินและมีคุณค่าด้านพิธีกรรมของชุมชน เสียงแคนทำให้สิ่งลึกลับ หรือผีที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติพึงพอใจ เช่น ประเพณีการรำผีฟ้าหรือชาวบ้านทั่วไปเรียกว่าการลงช่วงดังนั้นเพื่อศึกษาบทบาทความสำคัญของแคนว่าเกี่ยวข้องกับประเพณีและพิธีกรรมการรำผีฟ้า

ด้านอื่นๆ

โครงการประเพณีบุญบั้งไฟ ประเพณี บุญบั้งไฟ เป็นประเพณีสำคัญของภาคอีสานบ้านเราที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยโบราณค่ะ ถือเป็นหนึ่งในฮีตสิบสองเดือนของชาวอีสานที่ทำการในเดือน ๖ ช่วงเข้าสู่ฤดูฝนซึ่งเป็นฤดูทำนา จะมีการจุดบั้งไฟเพื่อบูชาเทพยดา และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย หรือที่ชาวอีสานเรียกกันว่า พญาแถน หรือ เทพวัสสกาลเทพบุตร ซึ่ง มีความเชื่อว่า พระยาแถนมีหน้าที่คอยดูแลให้ฝนตกถูกต้องตามฤดูกาล และทำให้พืชพันธุ์ธัญญาหารอุดมสมบูรณ์

